

Een split second ervaring

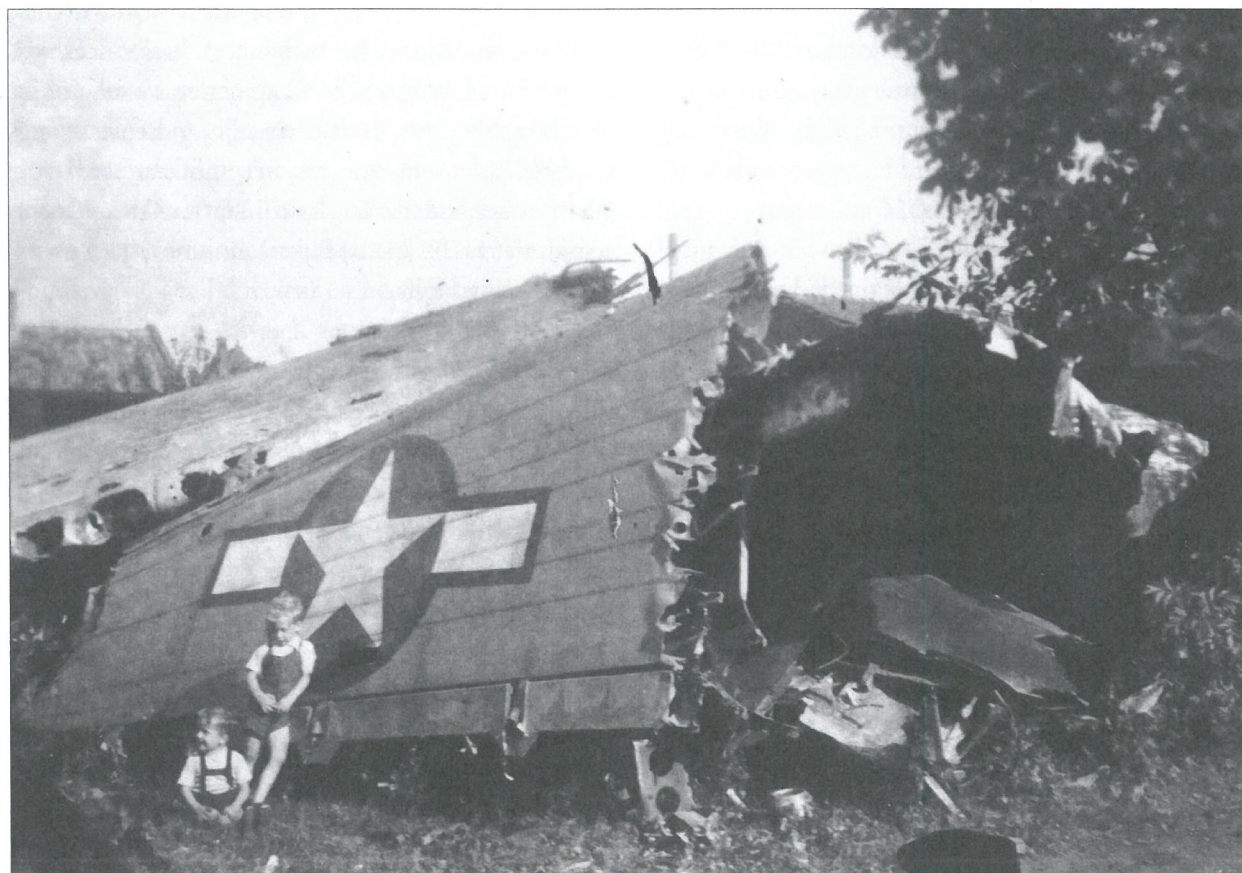
JOOP THURING

Heeft u dat ook? Je hebt iets in je jeugd meegemaakt dat nogal schokkend was en dat schiet je te pas en te onpas binnen. Je probeert deze ervaring met mogelijke getuigen, of oprecht geïnteresseerden die je tegen het lijf loopt, te delen om na te gaan of het ook werkelijk zo gebeurd is. Maar er zijn ook andere bronnen zoals documenten, zorgvuldig bewaard in archieven en heel soms een foto. Mij overkwam dit laatst toen ik een routine bezoek bracht aan het 'Stadsarchief' van de gemeente Oss en een vriendelijke medewerker¹ een enveloppe uit zijn bureaulade haalde (die volgens zijn mededeling

daar onlangs was bezorgd) en waaruit een z/w foto werd opgediept. (foto hieronder)

Dank zij die jongetjes kunnen we ons een beeld vormen van de grootte van het nationaliteitsteken op de buitenvleugel dat ook hier de eigenaar aangeeft: de Amerikaanse Luchtmacht.

Zij, als geallieerden, leverden een belangrijke bijdrage bij het op de knieën dwingen van de ondemocratische As-mogendheden in de veertiger jaren van de vorige eeuw. Met dank aan de familie Fontein en meedenkende medewerkers van het Stadsarchief.

Een vredig plaatje maar met een beladen 'Osse' oorlogshistorie. Links vooraan, zonen van de lokale arts Fontein, nl. peuter 'Frans' (geb. 02-02-1942) en kleuter 'Bart' (geb. 08-12-1940). Gezien hun leeftijd en kledij kun je opmaken dat deze foto in de zomer van 1945 is gemaakt. De twee schoorsteenpijpen, ielletjes op de achtergrond, met een indicatie van de naam van hun eigenaars, natuurlijk gericht op het stadscentrum, geven aan dat de locatie overeenkomt met wat een nazaat van Max Mozes daarover vertelde.

Achter de twee kleuters die op de voorgrond staan afgebeeld bevinden zich vliegtuigwrakdelen waarvan een deel overduidelijk behoort tot de Amerikaanse Luchtmacht. Het achterste deel links met een metaalachtige glans laat enkele donkere gaten zien die qua grootte en vorm karakteristiek zijn voor luchtinlaten aan de voorrand van de vleugel van een bekende Amerikaanse bommenwerper uit de Tweede Wereldoorlog en wel het type B-17, 'Vliegend Fort'. De beide kleuters zijn zonen van de voormalige Osse huisarts C. Th. Fontein. Zij hadden deze foto recentelijk naar het Stadsarchief opgestuurd, uit historisch besef en in de hoop achtergrondgegevens te achterhalen. Deze onverwachte confrontatie wierp me als bij donderslag terug in de tijd; winter 1944/45.

Ver terug in de tijd

In het najaar van 1944 bevond ons gezin zich in de frontlijn in het West-Brabantse. Mijn ouders besloten elders veiligheid te zoeken. Dat werd Oss waar we enige maanden een gastvrij onderdak kregen. Ik herinner me nog dat ik met een geïmproviseerd sleetje (omgekeerde kist), met daarop een geëmailleerde melkkan, in de voormiddag naar de melkfabriek werd gestuurd om enkele liters 'taptemelk' te gaan halen. Dat was zonder bonnen verkrijgbaar. Het was koud en er lag sneeuw. Ik moest de spoorwegovergang in de Molenstraat passeren maar kort daarvoor trok een aanzwellend gebrom in de vrieskoude heldere lucht mijn aandacht. Een bundel van tientallen condens strepen hoog in de lucht kwam van achter het dak van hotel 'Van Alem' (tegenwoordig Vivaldi, red.) tevoorschijn en kruiste met een schuine hoek de spoorlijn. Op eens maakte zich een stip met streep uit een formatie los, draaide naar rechts en ging op tegenkoers vliegen. Dat herhaalde zich eventjes later met een tweede toestel. Maar dit toestel begon kort daarna als een boomblad te dwarrelen (raakte in een vrille), slaagde erin om eventjes horizontaal te gaan vliegen waarbij twee witte parachutes zichtbaar werden en ging rap daarna al tuimelend ten gronde. Het verdween, ergens ver weg, achter een huizenrij (Kromstraat?) en ik kan me geen explosie of brandwolk herinneren. Wel dat ik schietgebedjes prevelde want ik wist dat in zo'n geallieerde bommenwerper wel tien 'vliegers' konden zitten. Het betrof een viermotorig toestel en toen ik later daar met een oudere

broer over sprak herinnerde hij zich ook dat voorval en dat het om een B-17, 'Vliegend Fort' ging. Daar was hij heel zeker van. Enkele decennia later sprak ik daarover met Henk Leemans die destijds in Lith woonde en die zich ook zo'n voorval kon herinneren. Hij had tijdens de oorlog in zijn dagboek aantekeningen gemaakt vooral over de verrichtingen in de lucht van vriend en vijand. Hij kon de bewuste datum voor mij vlot achterhalen en wel: 28 januari 1945. Ook hij had een idee in welke richting het toestel was gevallen. Een kruispeiling geeft dan ongeveer de plek aan waar het vliegtuig zou zijn neergestort. We kwamen samen uit op de grens van de Lithse en Geffense polder en dat was veel dichterbij dan ik destijds had ingeschat. Volgens Henk was deze B-17 geraakt door afweergeschut dat opgesteld stond bij Alem, aan de overkant van de Maas. Uit documenten over deze B-17G, 8th USAAF, 96 Bomb Group, die ik later kreeg aangereikt²⁺³ bleek dat daarbij acht inzittenden zijn omgekomen. Aanvankelijk werden die op het kerkhof van de St. Lambertusparochie in Nistelrode begraven. Daarnaast zou er een gewonde naar een hospitaal zijn gebracht. Maar ik had er toch twee zien uitspringen...

MAAR IK HAD ER TOCH TWEE ZIEN
UITSPRINGEN..., IK MIS DUS EEN TIENDE
INZITTENDE

..., ik mis dus een tiende
inzittende. Omdat namen
en functies in die documen-
ten staan aangegeven, blijkt
dat zowel de functie als de

naam van die bepaalde functionaris ontbreekt. Toch is deze cruciaal in zo'n team; namelijk: de bommenrichter.

Minder ver terug in de tijd

Vaag kon ik me herinneren dat er enkele decennia geleden op verzoek van ambtenaren van de gemeente Oss een bergingspoging werd ondernomen in de Osse polder door de Explosieven Opruimingsdienst van de Koninklijke Luchtmacht. Dat viel destijds te lezen in een regionale krant. Hier bracht bron 3 weer uitkomst. Dit zou hebben plaats gevonden in september 1986. Weer klopte ik aan bij die vriendelijke medewerker van het Stadsarchief en een doos vol kranten uit die bewuste maand van dat jaar werd op tafel gezet. Het was al snel raak. Het Brabants Dagblad van 3 september maakte melding van dat onderzoek op de voorafgaande dag. Dat enkel wat losse brokstukken konden worden geborgen, geen explosieven waren aangetroffen en dat blijkbaar anderen goed werk hadden verricht. Daarnaast was er nog een actuele foto bijgeplaatst met de naam van de

fotograaf. Weer werd er driftig gezocht achter de dikke deur van dat archief en even later een strookje negatieven voor inspectie en detectie aangeboden. Een enkel plaatje zal ik aan dit artikel toevoegen en natuurlijk is dat een bewuste keuze.

Tenslotte

De locatie van de vondst uit 1986 en de kruispeiling heeft niets van doen met de achtergrond van foto 1. Dit nadat ik me ter plekke daarvan had overtuigd. Tijdens mijn fietstocht van de Hoolbeemdweg naar het Stadsarchief, weer in de vrieskou, 69 jaar later, schoot mij het volgende te binnen: zouden die herkenbare grote brokstukken niet door een oud-ijzer sloper zijn weggesleept om te verhandelen? Voor souvenirjagers lijken me ze wat te grootschalig.

Alweer brachten medewerkers van het Stadsarchief onmiddellijk uitkomst. Recentelijk had daar een zoon van Max Mozes – een welbekende lokale handelaar in schroot – een bezoek gebracht en verklaard dat zijn vader zijn business in metalen eind 1944 was gestart. Er lag immers in die tijd in de regio volop handelswaar. Hij had zijn zaak in het begin gevestigd in de Kruisstraat waar

later de familie Gielis een benzinepomp exploiteerde. En nu werden mij de twee ‘telefoonpalen’ op de achtergrond in het midden van foto 1 duidelijk. Dat waren fabriekspijpen en de witte vlek op de linker schoorsteen begint, bij gerichte bestudering van de originele foto, met een ‘H’ en de rechter met een ‘Z’, Hartog en Zwanenberg, respectievelijk. (beide fabrieken stonden naast elkaar aan het spoor langs de Gasstraat, schuin tegenover het station, red.)

De familie Fontein heeft een aansprekend detail uit de jongste Osse geschiedenis vastgelegd, bewaard en op een optimale plek gedeponerd. Dat wilde ik u niet onthouden. Voor ondergetekende was het een interessante speurtocht die me meer dan een jaar gekost heeft en... nog niet is afgerond. Immers, het donkere wrakdeel met de ster, ook een vleugel, is beslist afkomstig van een ander type toestel. Ik houd u op de hoogte.

Joop Thuring, Heesch, 22 oktober 2014

- 1 Dhr. H. Diks
- 2 Dhr. G. Franken, Veulen
- 3 Documentatiegroep Volkel en speciaal de heren R. Wildekamp en H. Talen

Graven in het verleden, een archeologische bezigheid waarbij veel handen het werk licht maken. Daarnaast heeft destijds de fotograaf, Ruud Rogier, zijn best gedaan geografische gissingen uit te sluiten. Met dank aan het Stadsarchief van de gemeente Oss.

Spoorlaan 12, een foto met herinnering aan de bevrijding van Oss

SIMON BOEIJEN

door Simon Boeijen die in 1950 op 15-jarige leeftijd naar Australië emigreerde. De heer Boeijen leest op internet Tussentijds en stuurde zijn herinnering aan de bevrijdingsdag van Oss op 19 september 1944. In het Engels, want zijn Nederlands is na zo'n lange tijd nog wel goed genoeg om het te kunnen lezen maar niet meer om te schrijven.

Recently my brother visited Oss and came back with a computer Flash Drive which contained about 1350 photos of Oss of times past. I found these fascinating. One particular photo which caught my attention was of a house in original post war condition in the Spoorlaan, number 12. The house reminded me of my own visit to Oss in 2006, my first visit since leaving Oss with my family for Australia in 1950.

On 19 September 1944, when Oss was liberated (three days before my 9th birthday) I had been at a friend's place who lived in the Wilhelmina-Hotel in the Spoorlaan, corner Bram van den Berghstraat. I liked going there to play with my friend as the hotel had a bowling alley! Early in the afternoon I left his place to go to my home in the Boterstraat (Number 8). I had no idea of what was taking place at the time but when I got as far as outside number 12 in the Spoorlaan, I remember seeing a German soldier pointing his rifle in my direction. He was behind the low brick wall which at that time was in front of the Van Allem Hotel. (see attached photo)

The soldier fired a shot in my direction and the bullet hit the corner of the brick house (number 12) and some pieces of brick fell in the passage between the two houses. The damage caused by the bullet to the corner/wall can be clearly seen in the attached photo. I do not believe the soldier intended to shoot me, probably simply a warning shot to get me take cover. The actual damage to the brick wall was about 2 meter above my head. There was no other person in the vicinity at the time.

The noise caused by the bullet hitting the brick wall caused the residents of number 12 to open the side gate at the back of the passage to investigate what had happened. When they saw me they urged me to come with them to shelter in their cellar. There we all stayed until the noise from the shooting had stopped, and later in the afternoon I was told it would now be safe to walk home. I do not remember how long we were in the cellar, nor the name of the residents who lived in number 12 at that time. When I arrived home I was met by a very worried mother!

When I visited Oss in 2006 I spoke with the resident of number 12 who took me to the cellar which was full of furniture. It was an interesting experience to be back in that cellar after 62 years had passed!

From the attached photo it can be clearly seen where the damaged brickwall was repaired, presumably at the time when the front of the house was rendered and 'modernised'. Although in 2006 it still had the original front door and lead glass windows.

I hope that number 12 Spoorlaan house has not been demolished, as so many other interesting historic buildings in Oss have fallen to the wrecker's hammer.